

Z dějin obce Rtišovic.

Vznik osad na Příbramsku můžeme klásti jednak do doby předhusitské, jednak do doby pozdější. Mnohé osady, založené v době předhusitské, zanikly ve válce třicetileté a jen jména polních nebo lesních tratí, rybníků, rybníčků i luk jsou jejich památkou. Také požáry byly častou příčinou, že celé obce, úplně ze dřeva postavené, lehly popelem. Některé z nich, na př. Konětopy, Žežice, Radětice, Zdaboř a j. opět byly obnoveny, jiné zanikly zcela. Jednou z těch osad, jichž dějiny můžeme sledovati až do doby předhusitské, jsou Rtišovice u Milína, lidově zvané Ertišovice nebo Hertišovice.

Jmeno této osady můžeme odvoditi z osobního jména Rtiš, příslušníci jeho rodu sluli Rtišovici, ve 13. století koncovka —ici změněna v —ice, ale pojmenování obce podle zakladatele (t. zv. patrinomium), není v dějinách doloženo. Z akt konsistoře pražské, založených za prvního arcibiskupa pražského Arnošta z Pardubic, dočítáme se, že bratři Zdeněk a Hron ze Rtiessowicz dosadili faráře ke kostelu v Oběděnicích u Neveklova. Protože do válek husitských zachována jsou jména jen v latinských pramenech, shledáváme, že písaři při latinisování jmen snažili se české hlásky vyznačovati různým způsobem a tím jména osad všelijak komolena, jak patrně i v uvedeném jméně Rtišovice.

Roku 1398—1409 byl majetníkem Rtišovic Ivan ze Rtišovic, v letech 1407—1437 Bořivoj ze Svinař, jeden z četných dvořanů krále Václava IV., dále Petřík ze Rtišovic, Jindřich Mléčko a r. 1447 Jan Pinta ze Rtišovic a na Bukovanech. Bukovany jsou známá osada se zámekem, vzdálená asi 8 km na j. od Milína. Zámek, postavený na místě bývalé tvrze, zakoupil Čsl. Červený kříž a zřídil zde velkým nákladem dětskou ozdravovnu. Zemanský rod Pintů připomíná nám dosud rodina Pintů v Milíně.

Roku 1491 měl v držení tvrzi i obec Bohuslav z Němčic, ale prodal je r. 1524 Joštovi Fremdárovi z Buku. Nástupcem jeho byl syn Jan v letech 1548 a vnuk Kašpar 1615. Roku 1629 prodal Kašpar ves i tvrzi Jindřichovi Hlaváčovi z Vojenec. Zúčastnil se stavovského povstání r. 1618 proti Ferdinandovi II. a propadl konfiskaci majetku. Za pardon mu udělený musil prodati r. 1629, jak již uvedeno, Rtišovice a Solenice (na levém břehu vltavském pod Větrovem).

Roku 1663 získal Rtišovice koupí Jan Byn z Bynova, r. 1691 Jana Bynová z Výškova, r. 1694 Karel Maxmilián Lažanský z Bukové a r. 1696 konvent sv. Jiljí řádu Kazatelského. V 17. století byla již tvrz pustá a r. 1713 zbyl z ní jen kus „od kamene“, v němž se jen 2 pokojíčky nalézaly. Roku 1783 koupil ji Vítek z Galoybergů a opravil ji, r. 1793 zakoupila ji Marie Anna z Genesingů, r. 1808 František a Josef Jahnové, r. 1818 Josef Rytíř Procházka, r. 1820 Jan rytíř z Ehrenfeldů, 1822 Václav Schuster, r. 1830 svobodný pán Jan Hemiger z Eberka a v letech 1835—1848 byla obec i zámek v držení svobodného pána Puteany. Týž vlastně dal zámku nynější podobu, zřídil zde cukrovar, lihovar a pivovar, upravoval cesty, krátce povznesl statek i obec. Roku 1864 koupil Rtišovice hrabě Clam Martinic, po něm až do světové války byly v držení továrníka Hernycha (r. 1913) a posléze přešly v majetek nynějšího Ing. Strouhala.

Ve výčtu majitelů tvrze i obce Rtišovic bylo uvedeno, že v 17. století byla tvrz pustá. V té době byla majitelkou ze Slatiny na Čimelicích, a to na tak dlouho, pokud by obec dluhů nesplatila. O koupi ucházeli se také svatohorští jesuité, leč s koupě sešlo, ježto u dvora císařského nebylo nálady k rozmnožování církevního jmění (mrtvé ruky). Karel VI. nechtěl k této koupi dáti svolení. Jesuité použili přímluvy svých příznivců u dvora, kteří tak dlouho na císaře působili, až týž zvolal hněvivě: „Ale to již naposledy!“ (F. X. Holas: Dějiny Sv. Hory.) Ke koupi tentokráte nedošlo pro nedostatek

peněz. Obec příbramská dluhů splatiti nemohla, a tak statek propadl ve prospěch pana Měsíčka, který jej prodal za 12 tis. zl. primatoru velvarskému Janu Augustu Klouzdrovi. Roku 1700 naskytla se opět příležitost ke koupi. Rektor březnické jezuitské koleje psal dne 9. srpna 1702 superioru svatohorskému P. Línkovi, aby neváhal a rychle koupi uskutečnil. Jesuité dali si Rtišovice odhadnouti. Podrobný odhad zněl na hrubý výnos 863 zl. 20 kr., náklad 199 zl., tedy na čistý výnos roční 662 zl. 20 kr. Na Rtišovice mimo jesuity byl ještě kupcem jakýsi pan Mund, který nabízel za ně 12.500 zl. a pan Morely. Prodávající žádal 14 tisíc zlatých. Při dvoře bylo přes 200 strychů výsevu, lesy byly „admirabl“, jak o nich psal odhadce Pavel Ignác Bayer, pivovar dřevěný, vařící dobré pivo, jaké tu tak brzy nepil, ovcí 250, 20 kusů hovězího dobytka. Jesuité s koupí nespěchali, pan Klouzar prodal tudíž Rtišovice dne 17. července r. 1703 panu Janu Vilému Kupkovi z Černic za 13 tisíc zlatých. V roce 1705 byly však opět na prodej. Kupka nabízel je za 23 tisíce. Jesuité pokoušeli se po třetí o koupi, bylo třeba jen získati císařského povolení. Obrátili se proto na pana Jana Václava, hraběte Vratislava z Mitrovic, skutečného tajného konferenčního nejvyššího kancléře království Českého se žádostí, aby se u císaře přimluvil. Odpověď jeho zněla v tom smyslu, že tentokráte nelze ničeho učiniti, jelikož dobře zná smýšlení císařovo a jeho rozhodnutí, nepovoliti žádným způsobem nabývání dalších nemovitostí řeholemi a klerem. Prokurátor jezuitské provincie P. K. Pfefferkorn radí dne 8. srpna 1714, že by bylo možno získati Rtišovice ve formě „titulo hypothecaris“, t. j. pomocí hypoteky, za pomoci dobrých lidí, zvláště pánů místodržících, kteří by to mohli učiniti. Ke koupi Rtišovic jesuity však ani tentokráte nedošlo a prodány v dražbě jakémusi Věžníkovi, s nímž alespoň r. 1728 vyjednávají jesuité svatohorští o dodávání piva na Sv. Horu. (F. X. Holas: Dějiny Sv. Hory) Válka třicetiletá těžce dolehla na obec. Dne 24. prosince r. 1631 byla vydrancována vojskem Valdštýnovým, které táhlo od Volyně ku Zbraslavi. Zdivočilé vojsko, majíc plnou vůli, vydrancovalo všechny osady na blízku zemské silnice, zvláště Mirovice, Březnici, Milín, Dobříš, Mníšek. Zkázou dovršili Švédové r. 1639, 1646, 1648. Smutně se v dějinách našeho kraje proslavil český exulant ze Slatiny, vůdce jednoho z oddílů švédské jízdy, příbuzný Měsíčků na Čimelicích.

Roku 1881 osamostatnila se obec a prvním starostou zvolen správce tamního velkostatku Jansal, druhým r. 1886 rolník Antonín Poleník. Úřadoval až do r. 1923 a jako nejstarší starosta okresu příbramského vítal p. presidenta republiky dr. T. G. Masaryka při příležitosti jeho pobytu v Hluboší. Roku 1923 zvolen třetím starostou hostinský p. Josef Palivec, dosud úřadující.